

TAFANERIES

Entrega 123

Els llauradors de l'Horta de València van fer vaga de pagaments el 1878 per la sequera que va arruïnar les collites. N'hi hagueren detencions, deportacions i la intervenció del rei Alfons XII per castigar els vaguistes.

Noranta-tres llauradors valencians deportats a les Illes Balears (1879) / 1ª part

FRANCESC J. HERNÁNDEZ
València

Sant Tomàs apòstol se celebra dos dies a l'any: el 3 de juliol i el 21 de desembre. Eren dies assenyalats perquè els llauradors que tenien llogat un camp, la majoria barraquers o, com se'ls anomenava en l'època, «colons», pagaren el lloguer als propietaris. Un ritus que Manuel Iranzo Benedito, advocat i polític liberal, va descriure així (1908): Vendrán los de más cerca, los de la huerta, el día de Santo Tomás, con el «presente de las gallinas para el amo; «buenos días, «siñor»» – dirà la arrendataria, – recia, de anchas caderas, prematuramente ajada por la ruda labor, por el cierzo de las alboradas en el carro, á plena intemperie, sobre las hortalizas, camino de la ciudad, á la que van ahora, también, las papelines de «perretas» pringosas, con tanto trabajo recogidas en el «puesto» [del mercat]. Y mientras el buen «Tófol» saca la apergaminada libreta, de cuatro generaciones, serán los lamentos, las quejas por el endiablado tiempo que nada respetó, ni los melonares, ni las chufas, ¡ah!, y gracias que lo cuentan, porque el «Palmaret», desbordado, se les metió en la barraca por dos veces, las sillas flotaban, y al «bedell» casi le llegaba el agua al cuello...

La sequera de 1878

En juliol de 1878, molts colons no pagaren. Sembla que ja s'havien produït mobilitzacions en els anys anteriors. Però aquell estiu, la causa es trobava en la minva de les collites, perquè el camp havia patit una «pertinaz sequia». Havia sigut bona la collita de blat, però desastroses les de l'horta. Aleshores es pensaren alguns pasquins anònims. L'incendi de dos barraques a Godella i de tres magatzems de palla (un d'ells darrere del Molí de Serra, al Canyameler, i dos més junt a l'alqueria de Vera), que ben bé podien haver sigut causa de la calor i la sequera, es van entendre com a mesures de pressió dels vaguistes cap als llauradors favorables a pagar. Va córrer l'amenaça que tampoc no es pagaria al desembre, encara que així es perdria l'«aguinaldo» del propietari, un costum establert als contractes. Alguns diputats valencians s'adreçaren al govern, perquè obligara els vaguistes al pagament i garantira l'ordre públic.

Cap a l'agost de 1878, els propietaris es reuniren per a prendre mesures judicials. Al setembre, la premsa informà que alguns llogaters havien sigut portats davant de la justícia valenciana a fi que feren els pagaments. El restabliment dels impostos al consum va fer encara més precària la situació.

En el cas dels pagaments de desembre de 1878 la situació es repetí. Centenars de propietaris es van veure afectats. El diputat Villarroya interpel·là el govern des del seu escó al Congrés en la sessió del 23 de desembre: «Deseo llamar la atención del Gobierno

sobre el estado de la provincia de Valencia, donde hay una verdadera huelga, una huelga de la peor especie, la huelga de los colonos, de los labradores, de los arrendatarios. [...] La huelga se ha reproducido porque impunes quedaron los abusos, digo mal,

los delitos de lo ocurrido en Junio; y si ahora lo que pasa se deja impune tambien, los propietarios de aquel país no lo serán más que del recibo de la contribución que pagan al Gobierno.»

La premsa afirmà que «seguia la resistencia pasiva de los colo-

nos en no abonar las pagas vencidas á los propietarios de las tierras que cultivan».

El divendres 27 de desembre hi hagué una reunió de propietaris de terres de l'Horta a les sales de la Societat Econòmica del País de València (a la fi del carrer del Mar), amb l'objectiu de prendre mesures per acabar amb la vaga. Els propietaris acordaren dur les accions fins a l'extrem, apel·laren a les autoritats i amenaçaren amb no pagar els impostos i, fins i tot, deixar de pagar els treballadors de les seues empreses: en definitiva, enfrontar la classe treballadora amb ella mateixa.

És ben possible que s'hi prenguera també una mesura més: remetre una exposició raonada al govern, en nom de la Lliga dels Contribuents. Aquest document es va fer públic l'últim dia de l'any i explicava que «los propietarios no han cobrado por su mayor parte las rentas del año 78», malgrat la qual cosa havien satisfet els impostos a l'Estat («del 20 al 21 por 100») i al municipi («del 4 al 5 por 100»). Es demanava en concret: augment de 50 guàrdia civils i major quantitat de vigilants de l'ordre públic, així com que es castigara per la seua tebiesa els guàrdies de camp, que no havien fet res per la defensa de la propietat, així com el màxim rigor de la llei contra els segrestadors (sic) i altres fomentadors de l'estat de l'Horta. Immediatament començà la repressió.

Comencen les detencions

El governador, Mariano Castillo y Jiménez, dona les ordres escaients. La Guàrdia civil practica detencions de llogaters, si més no d'aquells que s'identificaren com a iniciadors del moviment i potser d'alguns més. L'argument era que no només tractava d'un incompliment de contracte relacionat amb el codi civil, sinó d'una «confabulació afectada pel codi penal».

El dijous 9 de gener de 1879 es va reunir el consell de ministres, sota la presidència del rei Alfons XII. L'exposició raonada dels propietaris tingué efecte. En la reunió del gabinet, es va tractar la qüestió «de los colonos de la huerta de Valencia, en la que el gobierno tiene fija su atención, resuelto á que sean castigados con todo el rigor de la ley los que han motivado la huelga y que se hallan en poder de la autoridad». Poc després sembla que hi hagué una reunió específica entre el president del govern i el ministre de governació per a tractar l'assumpte. Podem suposar que els plans per a deportar els llauradors que no pagaven estava en marxa. [Continuarà]. ■

1. Fotografies de Jules Ainaud de la Casa de Jean Laurent, València, maig-juliol de 1870.

2. Faenes de l'arròs.

